

***Продовження діалогу вчителя,
літературознавця, лауреата
Шевченківської премії Василя
Васильовича Фащенко***

Укладач Кара Т. С.

Професор В. В. Фашенко і В. С. Панченко (нині професор Київського національного університету "Киево-Могилянська академія") на презентації книги В. В. Фашенка "Павло Загребельний"

І. М. Дузь, В. В. Фашенко, С. М. Прісовський. З'їзд письменників України (1991)

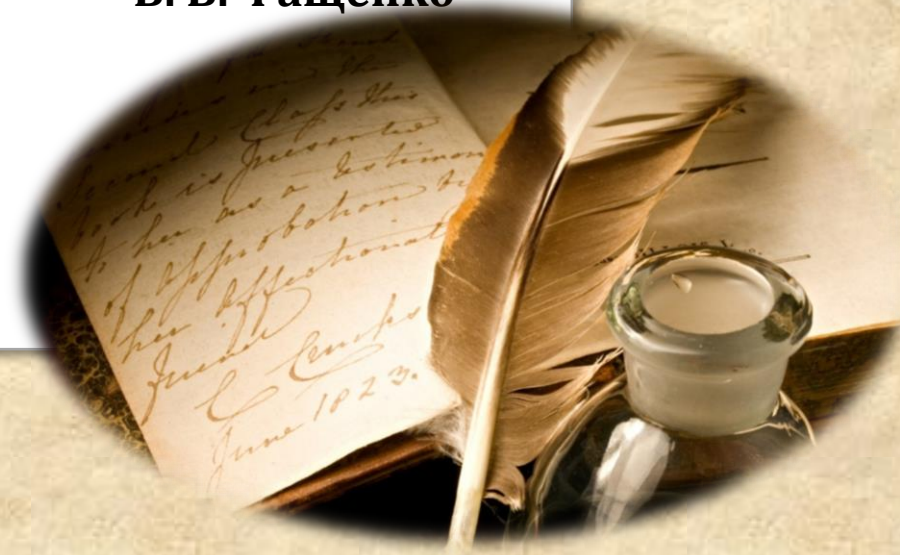

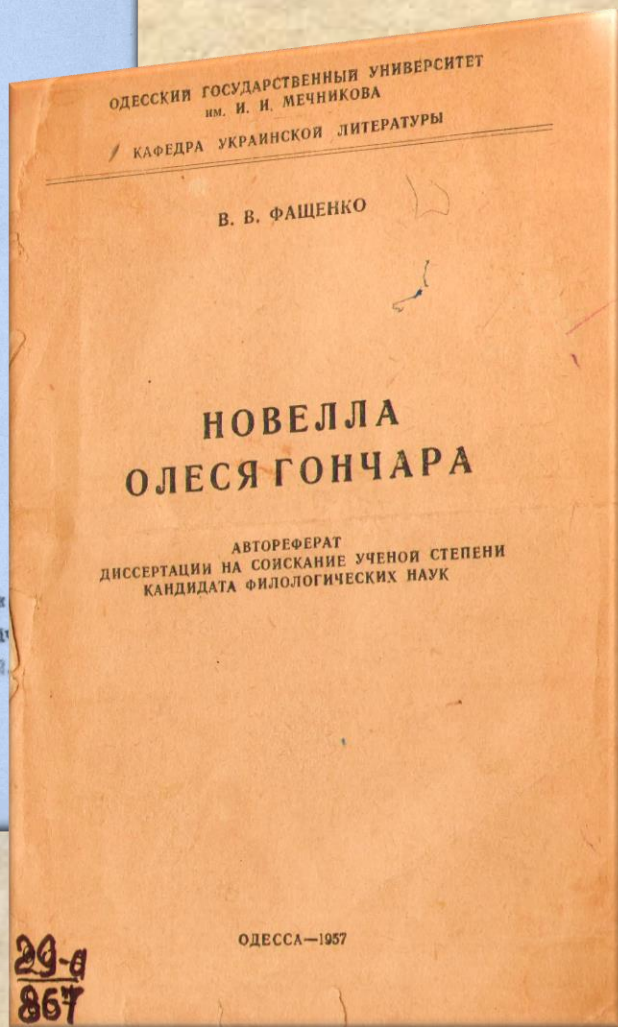
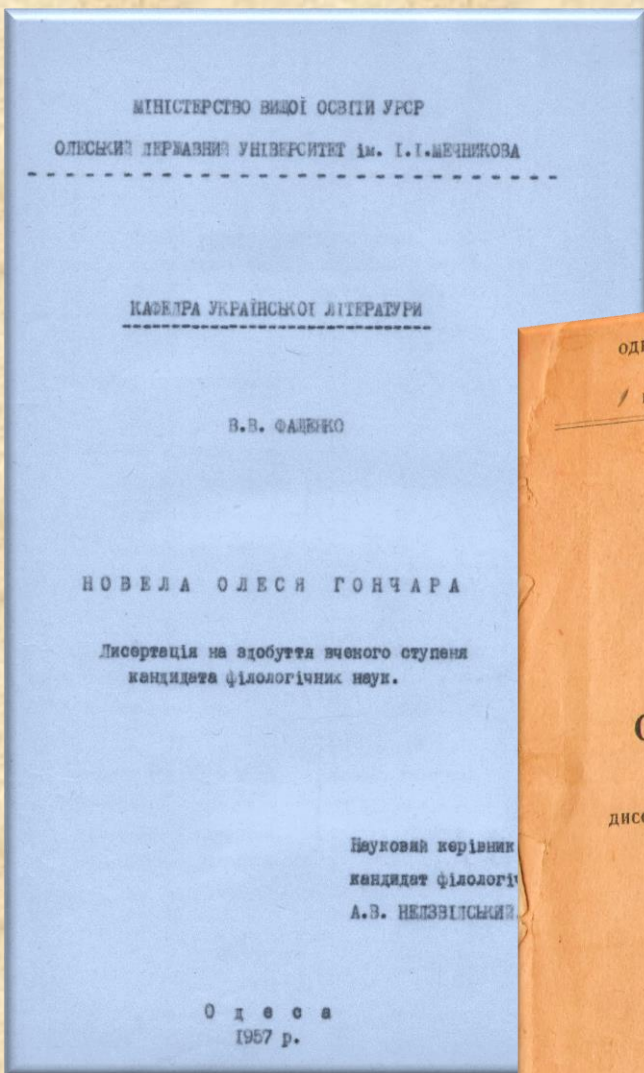
Професор В. В. Фашенко

«Ніколи не погоджуся з тим, що література — це гра. Для мене в ній — триєдиний ідеал: істина, добро і краса. Ну, а найближчий мені її «просвещающий реализм», який не пригнічує, а очищує і підносить людину»

В. В. Фащенко

Фащенко В. В. Новела Олеся Гончара : дис. ... канд. філол. наук / В. В. Фащенко ; ОДУ ім. І. І. Мечникова. — Одесса, 1957. — 254 с. *Шифр: Дисс/476*

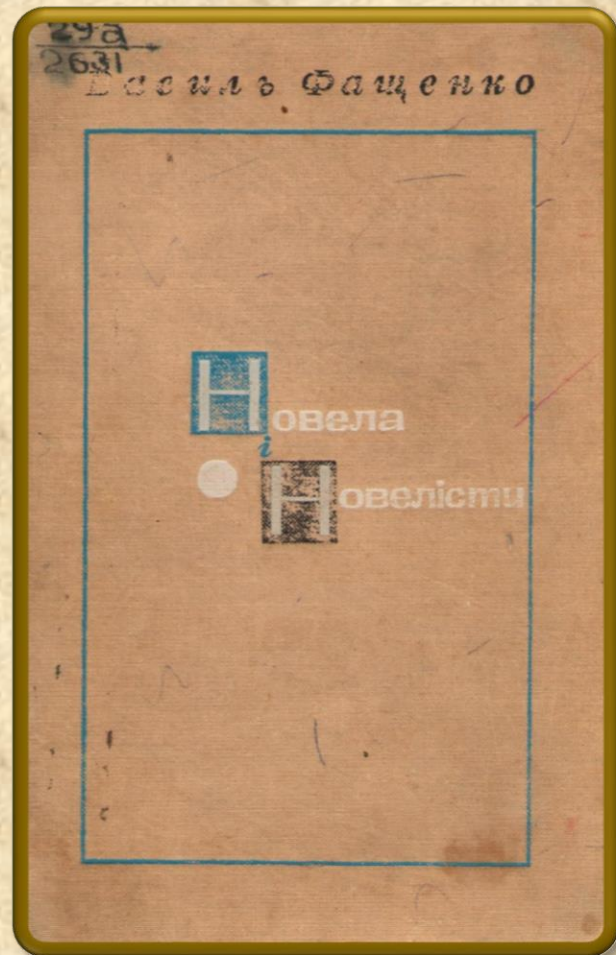
Фащенко В. В. Новела О. Гончара : автореф. дис. ... канд. філол. наук / В. В. Фащенко ; ОГУ им. И. И. Мечникова. — Одесса, 1957. — 16 с. *Шифр: 29-а/867*

У дисертаційному дослідженні системно висвітлена новелістика Олеся Гончара. У *першому* розділі «На шляху до майстерності» аналізуються ранні твори письменника (1937-1941), прослідковується художні особливості його прози, констатується, що саме в «довоєнних новелах бере свій початок провідна тема творчості О. Гончара — тема поетичності нового, краси вірності обов'язку».

Другий розділ — «Романтика подвигу», складеному з трьох підрозділів: «Новела в роки війни», «Тематика, образи, поетика», «Особливості стилю», — присвячений цілісному аналізу новелістики 1941-1949 років.

У *третьому* розділі, що має назву «Краса людей праці» і складається із двох підрозділів «Шляхи створення типового характеру трудівника» та «Поезія серця», аналізуються новели, в яких висвітлено значні прояви мирного народного життя, поставлені суспільні та моральні проблеми.

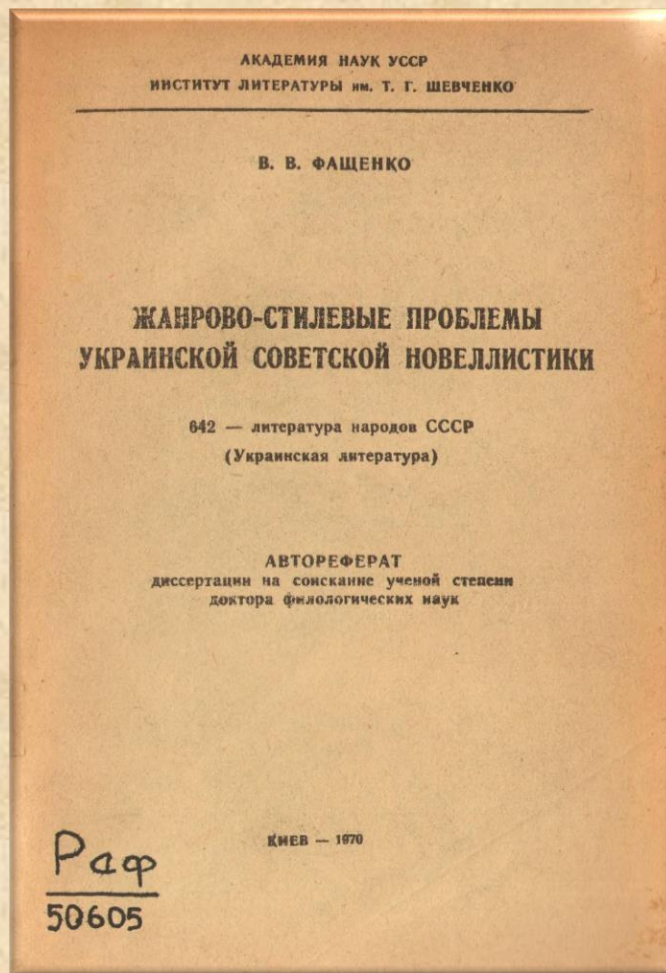
У *четвертому* розділі «Освоєння традицій і шукання нового (замість висновків) увага автора зосереджена на навчанні О. Гончара у класиків, на поетиці жанру, з'ясовується суть романтичності і поетичності новел письменника.

Фащенко В. В. Новела і новелісти: жанрово-стильові питання, 1917–1967 рр. / В. В. Фащенко. – Київ : Рад. письменник, 1968. – 264 с.

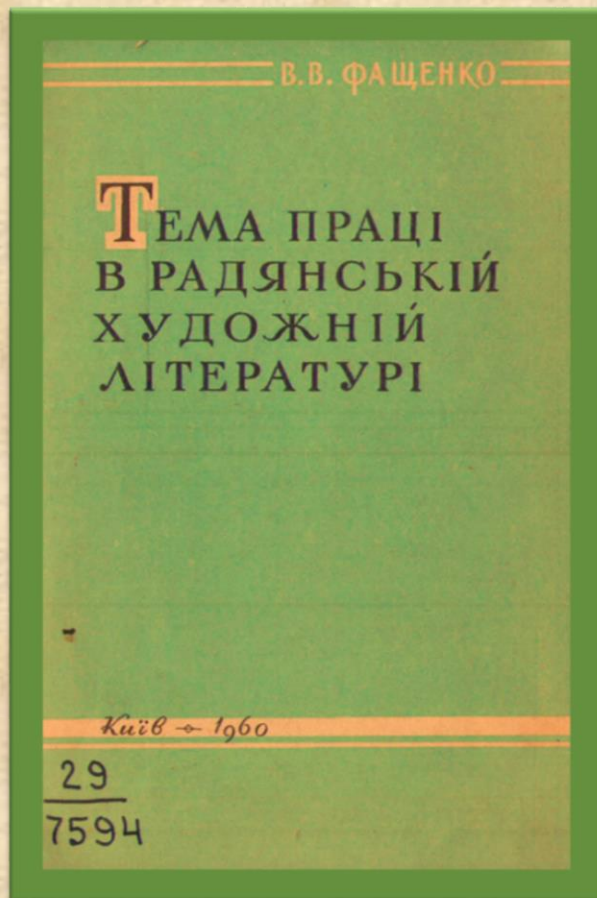
Шифр: 29-а 2631

Книга є спробою аналізу історичних питань поетики та стилю новелістичного жанру в українській літературі 1917–1967 рр. Всі матеріали дослідження об'єднанні єдиним поглядом на новелу як на могутній і гнучкий жанр, що постійно оновлює образну структуру. Предметом дослідження є дискусійні питання про межі і можливості стислих форм прози, новий тип характерів і конфліктів, про стильову різноманітність. Ставить питання про взаємопроникнення жанрів, особливої композиції і психологічної характеристики сучасної новелістики. Спостереження автора спираються на аналіз новел М. Ірчана, А. Головка, Ю. Яновського, Г. Косинки, П. Панча, О. Слісаренка, І. Микитенка, О. Вишні, О. Довженка, О. Гончара, Є. Гуцала та багатьох інших українських новелістів.

Фащенко В. В. Жанрово-стилевые проблемы украинской советской новеллистики : автореф. дис. ... д-ра филол. наук / В. В. Фащенко ; АН УССР, Ин-т лит. им. Т. Г. Шевченко. — Киев, 1970. — 59 с.
Шифр: Реф/50605

На основі монографії «Новела і новелісти» В. В. Фащенко підготував і захистив докторську дисертацію. Дисертаційне дослідження складається з трьох розділів, що становили собою, як зазначає М. Пархоменко, один з рецензентів на монографію, «поєднання теоретичних екскурсів, узагальнюючих історико-літературних оглядів і монографічних нарисів про окремих новелістів», основна увага була зосереджена на жанрово-стильових питаннях.

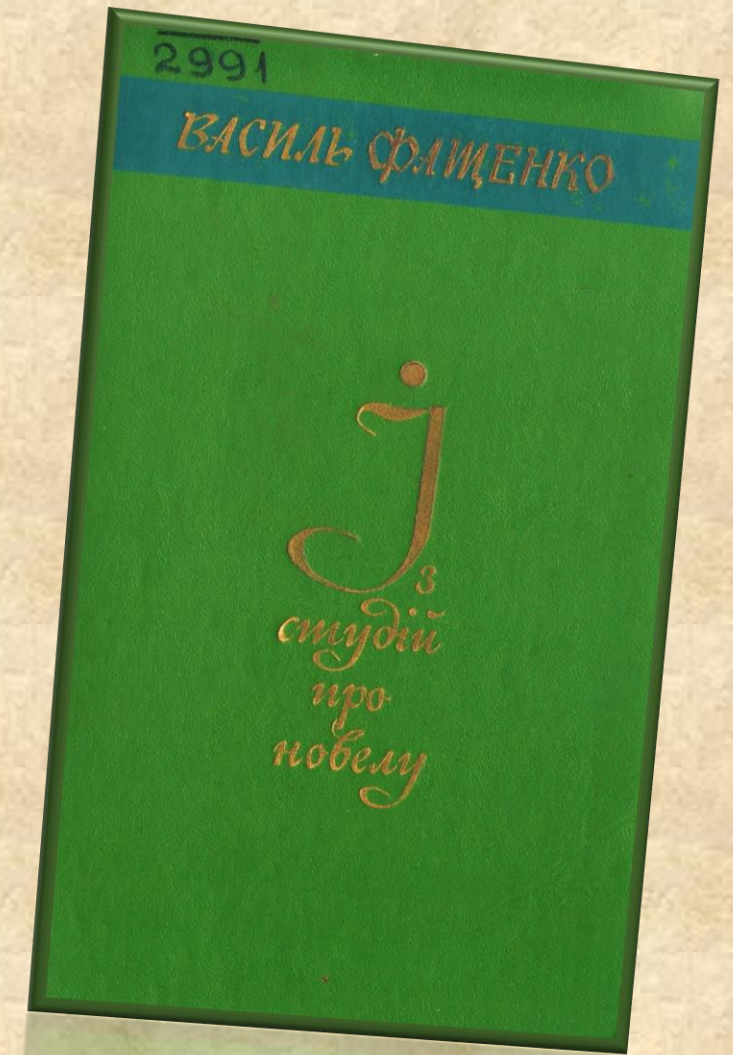
Фащенко В. В. Тема праці в радянській художній літературі / В. В. Фащенко. – Київ : Т-во для поширення політ. і наук. знань УРСР, 1960. – 40 с. *Шифр: 29/7594*

Дане видання є першою книгою Василя Васильовича. Видана ще у 1960 р., ця брошура займає особливе місце у доробку вченого, адже саме вона передає «формула успіху» науковця: хист помножений на працю. Утомливу, але невтомну, виснажливу, але життєдайну.

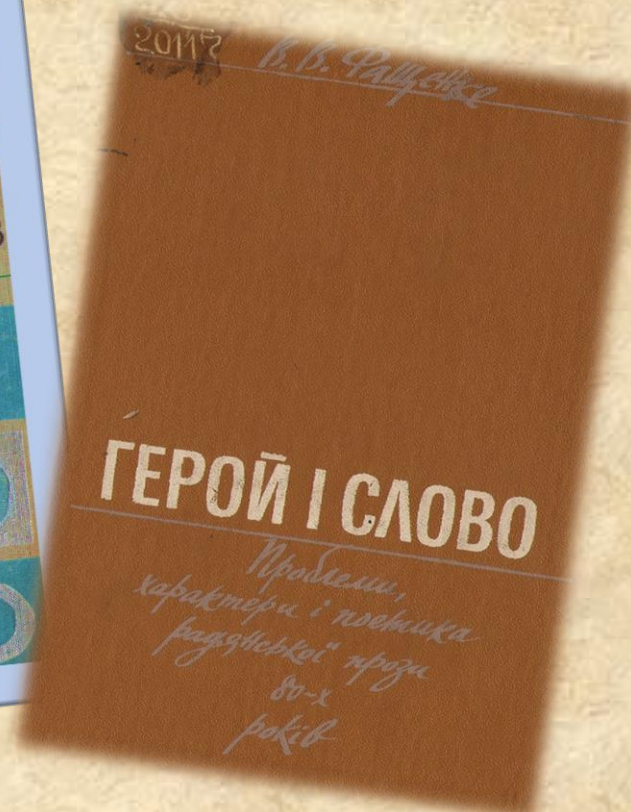
Фащенко В. В. Із студій про новелу: жанрово-стильові питання / В. В. Фащенко. – Київ : Рад. письменник, 1971. – 215 с.

Шифр: 29-а /2991

Дана книга є своєрідним продовженням дослідження автора «Новела і новелісти». У ній вперше і по-новому вивчаються питання теорії новели на Україні і принципи новелістичної композиції, її закони та особливості. На широкому матеріалі автор ставить актуальні проблеми художнього методу та індивідуального стилю, стильових течій і потоків, докладно аналізує своєрідність творчості Г. Косинки, О. Слісаренка, О. Вишні. Тут також розглянуто діалектику фабульності та безфабульності, жанрового взаємопроникнення у розвитку сучасної прози, питання майстерності багатьох новелістів (А. Головка, Г. Косинки, Г. Шкурупія, Івана Ле, О. Гончара, Ю. Смолича, І. Чендея, В. Бабляка, В. Шевчука, Є. Гуцала та інших).

Фащенко В. В. Відкриття нового і діалектика почуттів: роздуми про зображення людини в сучасній радянській прозі / В. В. Фащенко. – Київ : Дніпро, 1977. – 253 с. *Шифр:* 29/15323

Фащенко В. В. Герой і слово: проблеми, характери і поетика радянської прози 80-х рр. / В. В. Фащенко. – Київ : Дніпро, 1986. – 211 с. *Шифр:* 29/20117

Автор у дослідженні розглядає типи художніх конфліктів, основну увагу звертає на особливість воєнних романів та оповідань. Фащенко В. вперше робить спробу аналізу якісно нових рис характеру художніх героїв: робітників, хліборобів, інтелігенції.

Праця В. В. Фащенка присвячується дослідженню актуальних проблем збереження людини в українській літературі 60-70-х років. У теоретичному аспекті автор докладно з'ясовує категорії особистості і характеру в естетиці, сучасній психології та соціології, визначає важливі принципи взаємодії між характерами і ситуаціями. В центрі увага дослідника – концепція людини доби розвиненого соціалізму і художні засоби її реалізації в різних жанрах і стильових течіях. Матеріалом для роздумів послужили твори К. Симонова і О. Гончара, В. Бикова і Ю. Бондарєва, П. Кусберга і П. Загребельного, В. Богомолова і Б. Васильєва, Д. Градіна і Ю. Мушкетика, В. Астаф'єва і І. Григурка та інших письменників.

Фащенко В. В. Характеры и ситуации : статьи / В. В. Фащенко ; пер. с укр. З. Финицкой. – М. : Сов. писатель, 1982. – 263 с. Шифр: 29-в/2517

Республіканська премія імені Т. Г. Шевченка

Була заснована 20 травня 1961 року постановою Ради Міністрів УРСР. Нею нагороджували видатних митців за високоідейні, високохудожні твори та роботи у галузі літератури, образотворчого мистецтва, музики, театрального мистецтва та кінематографії. Від 23 квітня 1969 року Республіканська премія отримала назву «Державна Премія УРСР імені Тараса Шевченка». 22 червня 2000 року, згідно з указом Президента України № 808/2000, найвища нагорода в Україні в галузі культури набула нового статусу — «Національна премія України імені Тараса Шевченка». Вона є найбільш престижною творчою відзнакою в галузі літератури і мистецтва, публіцистики і журналістики за вагомий внесок у розвиток культури.

Почесний знак
лауреата Національної премії України
імені Тараса Шевченка

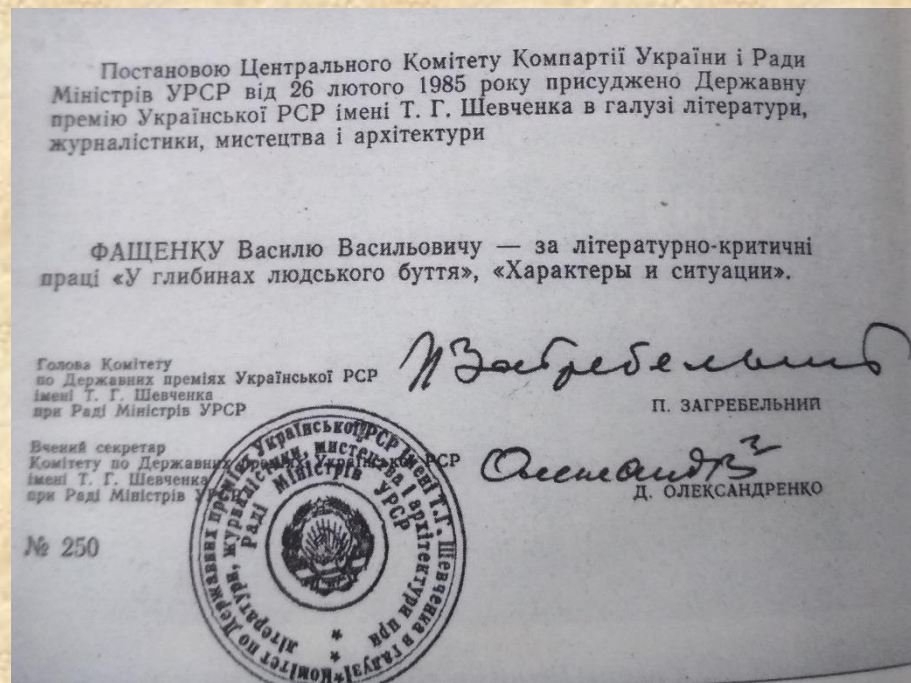
Книга вченого присвячена дослідженню української прози. У виданні автор розкриває теоретичні положення тогочасного літературного процесу на основі творів К. Симонова, Б. Васильєва, В. Богомоллова, В. Петкявичюса, О. Гончара, Ю. Бондарева та інших.

*За ці праці В. В. Фащенко у 1985 р.
був удостоєний Державної премії
УРСР імені Тараса Шевченка*

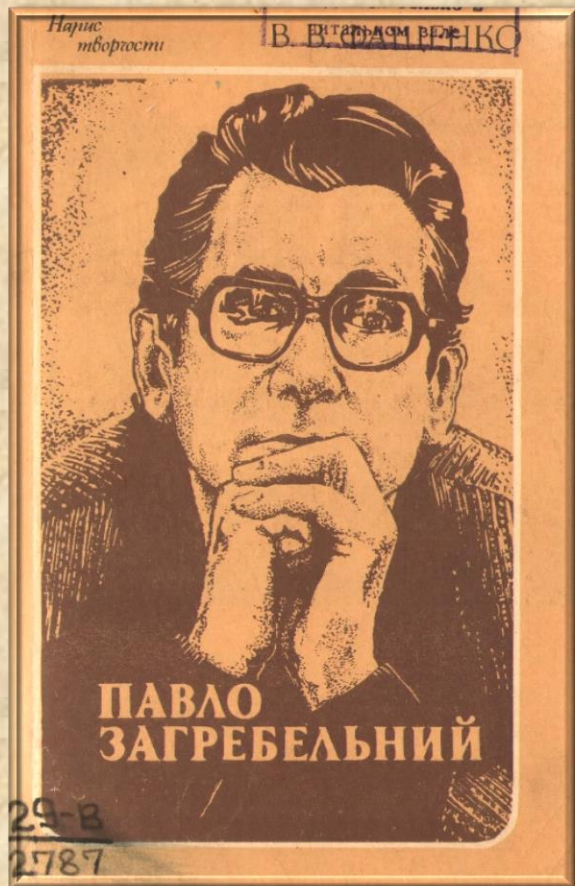
Фащенко В. В. У глибинах людського буття : етюди про психологізм літератури / В. В. Фащенко. – Київ : Дніпро, 1981. – 279 с. Шифр: 43/1602

У книзі автор на основі широкого фактичного матеріалу досліджує такі актуальні проблеми, як соціальність психоаналізу, формування гармонічної особистості, різноманітність поетики монологу, діалогу, портрету та мистецтва психологічної мотивації поведінки героя в художньому творі.

Медаль лауреата Державної премії України імені Т. Г. Шевченка

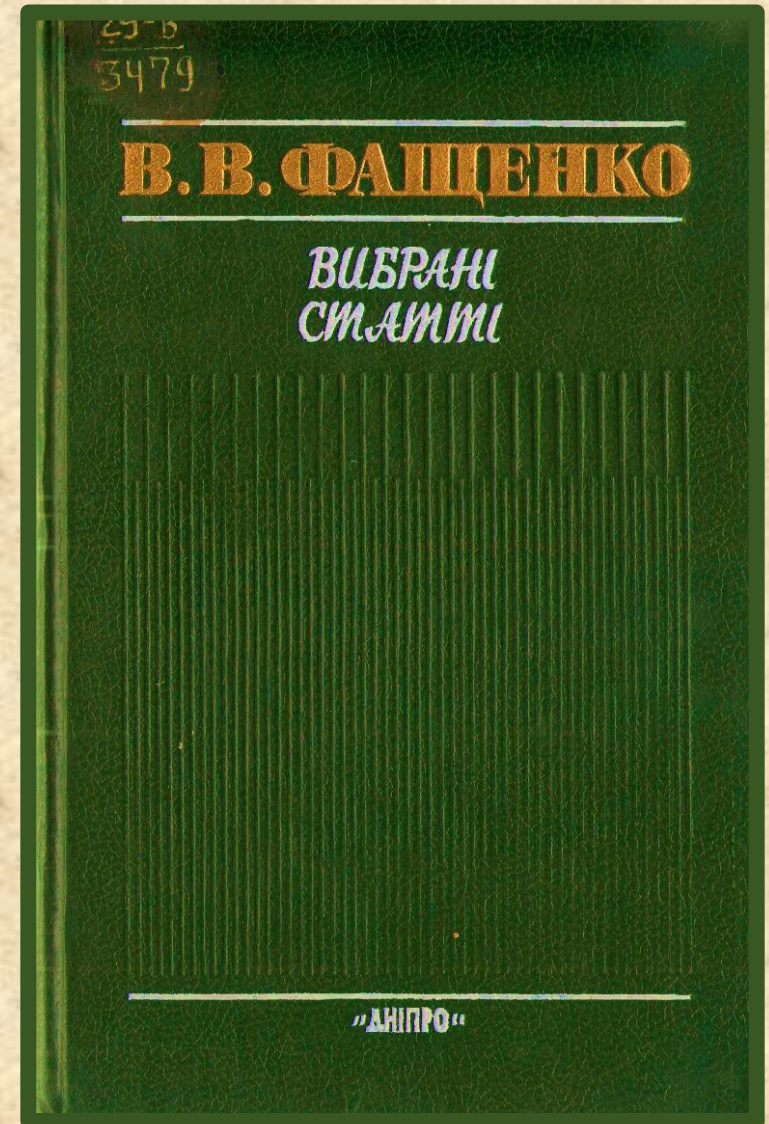
**Фащенко В. В. Павло Загребельний : нарис творчості /
В. В. Фащенко. – Київ : Дніпро, 1984. – 207 с.
*Шифр: 29-в/2787***

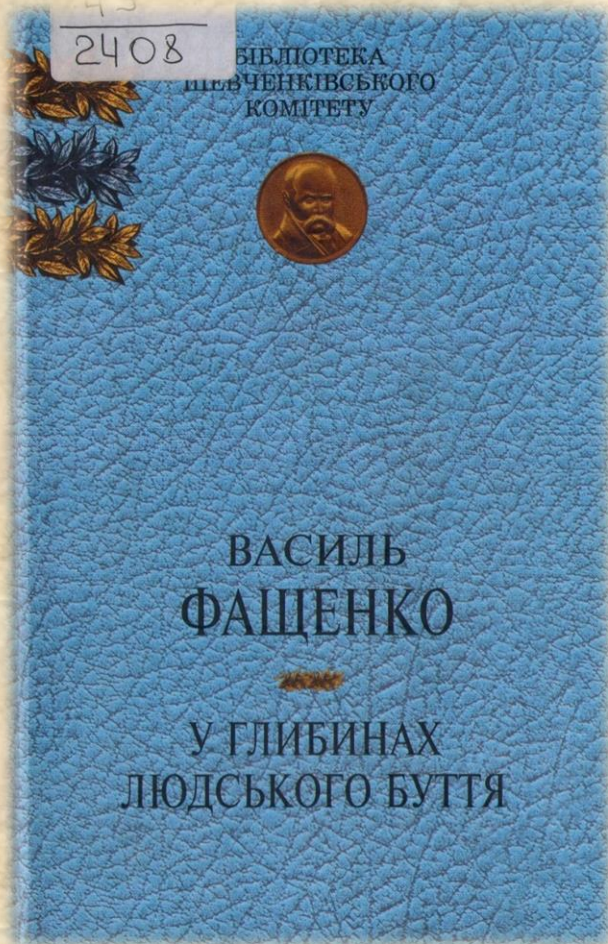
Книга присвячена видатному українському письменнику, лауреату Державному премії України імені Т. Г. Шевченка Павлу Загребельному. Фащенко В. В. у своїй роботі висвітлює найкращі твори письменника, особливу увагу звертає на поетику створення характеру, в циклах повістей та романів, присвячених відображенню війни та історичного минулого.

Фащенко В. В. Вибрані статті / В. В. Фащенко. – Київ : Дніпро, 1988. – 373 с.

Шифр: 29-в/3479

До книги літературознавця і критика В. В. Фащенко увійшли статті, написані ним в 70-х–80-х роках. У них розглядаються проблеми художнього характеру і психологічного аналізу, досліджуються особливості діалогу і монологу, внутрішнього мовлення і мотивувань поведінки дійових осіб у творах словесного мистецтва. Окремі цикли присвячені питанням теорії новели, взаємозбагачення жанрів, розкриття художнього світу видатних українських радянських письменників О. Довженка, Ю. Яновського, Остапа Вишні, а також творчості О. Гончара, П. Загребельного і Л. Новиченко.

Фащенко В. В. У глибинах людського буття : літературознавчі студії / В. В. Фащенко ; упоряд. та вступ. ст. В. Г. Полтавчук. – Одеса : Маяк, 2005. – 639 с. *Шифр: 43/2408*

Книга В. В. Фащенко «У глибинах людського буття» містить матеріали кількох монографій.

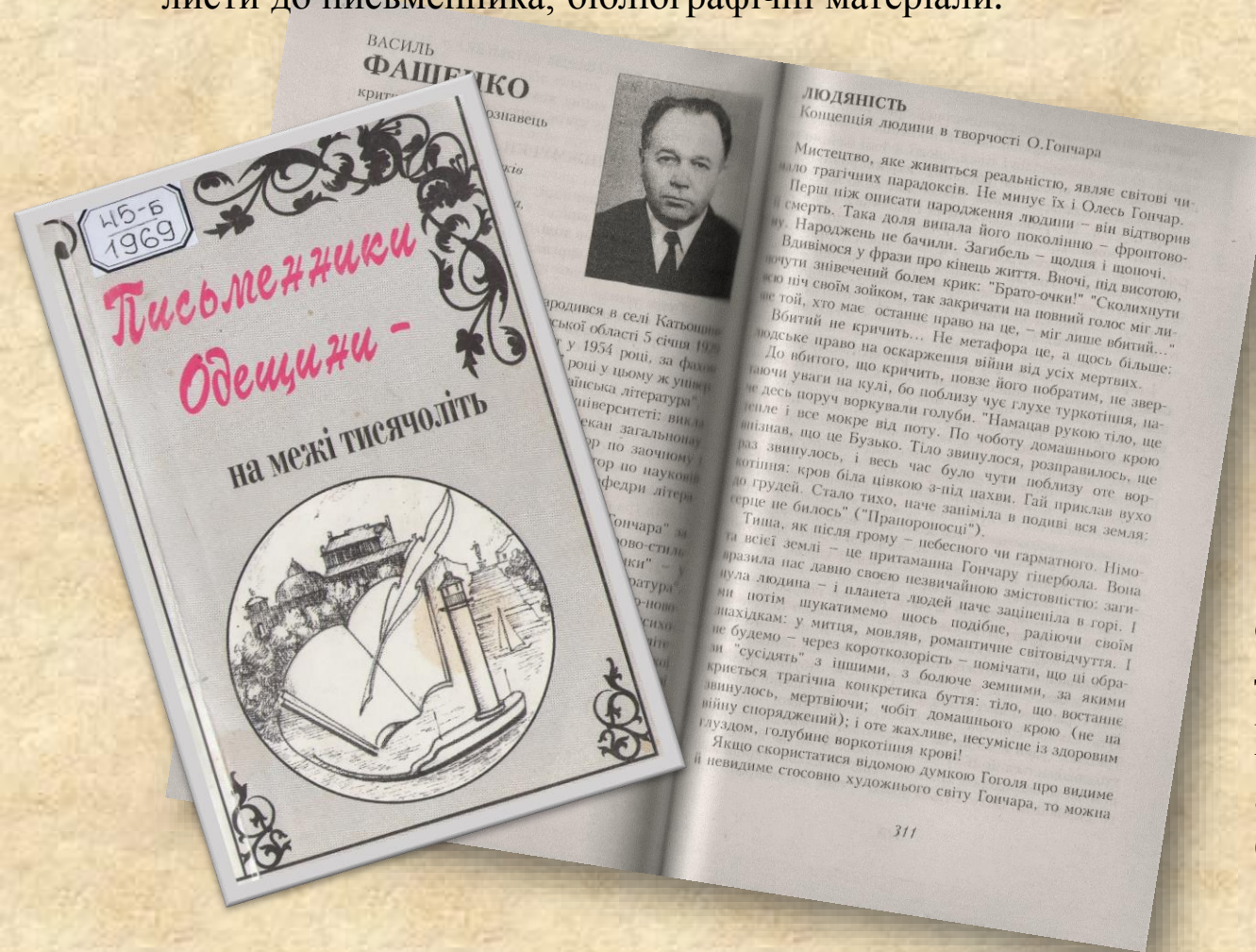
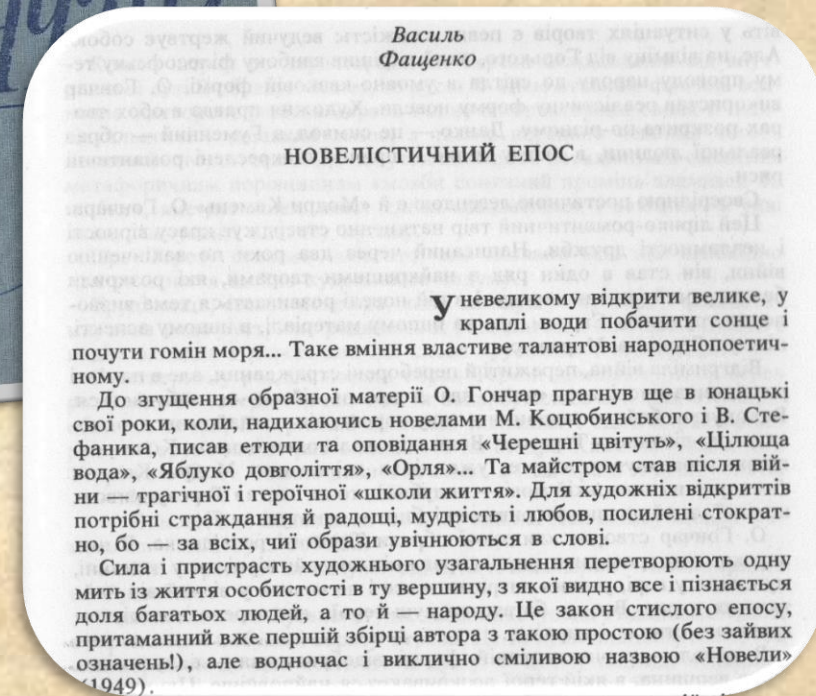
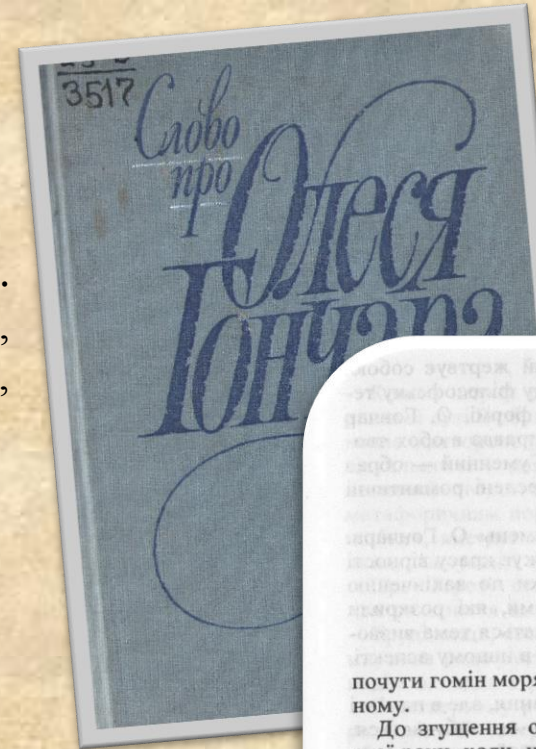
Праці «*У глибинах людського буття. Етюди про психоаналіз літератури*» та «*Характеры и ситуации*» здобули Державну премію України імені Т. Г. Шевченка за 1985 р.

Книги «*Новели і новелісти*» та «*Із студій про новелу*» (що є своєрідним продовженням першої) свого часу здобули визнання і були позитивно оцінені в десятках рецензій та відгуків як непересічне явище українського літературознавства.

Кілька досліджень останнього періоду присвячено зображально-виражальній стихії слова. Роздуми автора, його аналіз літературних явищ та узагальнення були і є важливими, актуальними для осмислення літературного процесу.

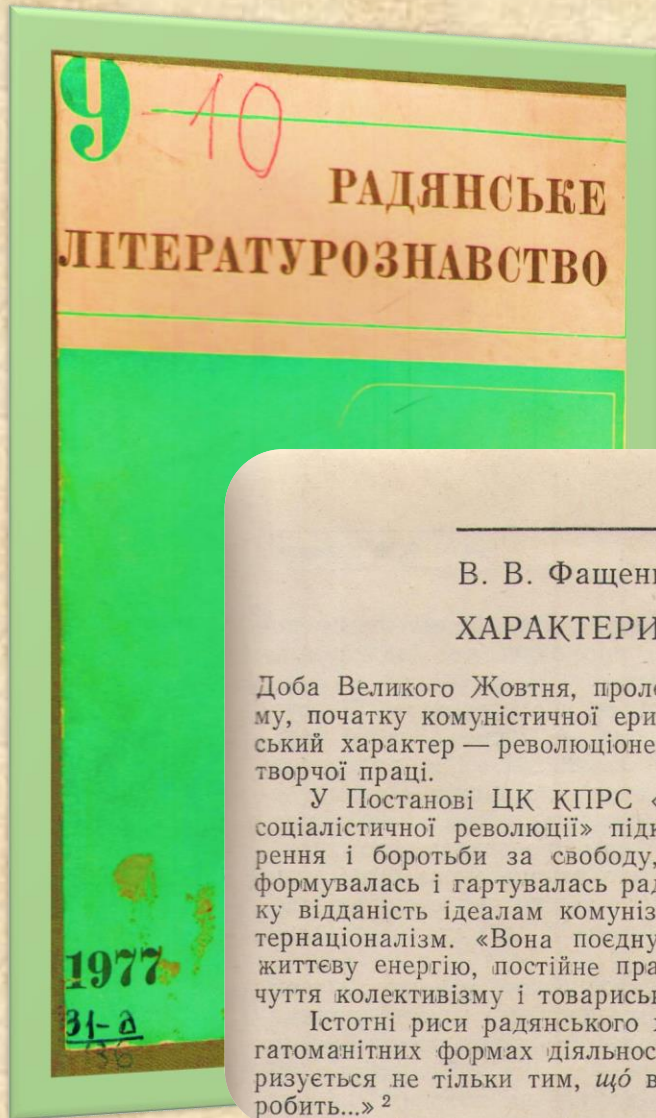
Фащенко В. В. Новелістичний епос / В. В. Фащенко //
Слово про Олеся Гончара : нариси, статті, листи, есе,
дослідження / упоряд. В. К. Коваль. — Київ : Рад.
письменник, 1988. — С. 577. Шифр: 29-в/3517

Творчість Олеся Гончара яскраве явище в світовому романному русі. До книги, що вийшла до 70-ліття Майстра, увійшли статті, розвідки, есе, етюди літераторів, присвяченні життю і творчості О. Т. Гончара, листи до письменника, бібліографічні матеріали.

Фащенко В. В. Людяність: концепція людини в творчості О. Гончара / В. В. Фащенко //
Письменники Одещини на межі тисячоліть : антологія-довідник / упоряд. Б. Сушинський. — Одеса, 1999. — С. 311–314. Шифр: 45-б/1969

Фащенко В. В. Життя в новелі : українська «мала» проза 1980–1981 рр. / В. В. Фащенко // Вітчизна. – 1982. – № 3. – С. 160–171. Шифр: 31-а/82

В. В. Фащенко

ХАРАКТЕРИ І СИТУАЦІЇ

Доба Великого Жовтня, пролетарських революцій, побудови соціалізму, початку комуністичної ери на планеті сформувала новий радянський характер — революціонера, воїна-захисника Вітчизни, людини творчої праці.

У Постанові ЦК КПРС «Про 60-у річницю Великої Жовтневої соціалістичної революції» підкреслено, що в ході революційного творення і боротьби за свободу, в буднях соціалістичного будівництва формувалась і гартувалась радянська людина, яка довела свою глибину відданість ідеалам комунізму, свій полум'яний патріотизм і інтернаціоналізм. «Вона поєднає в собі ідейну переконаність і величезну життєву енергію, постійне прагнення до висот знання і культури, почуття колективізму і товариської взаємодопомоги»¹.

Істотні риси радянського характеру по-різному виявляються в багатоманітних формах діяльності людини. Адже «особистість характеризується не тільки тим, що вона робить, а й тим, як вона це робить...»²

1. ЕСТЕТИЧНІ ПРИСУДИ Й ПРОРОЦТВА

Так, мабуть, належить людській свідомості — повсякчас оцінювати суще і заглядати в майбутнє, гадаючи: а що там, за межею видимого й знаного? Це фундаментальна властивість психічної діяльності. Щоб жити, особистість має орієнтуватися в собі і в світі. Щоб витримати все, що їй судилося, вона повинна мати надію.

У добу всепланетарних напружень і конфронтацій інтерес до вироку та пророцтва охопив усі сфери людського пізнання. Прекрасне не стало винятком. Бо воно квінтесенція життя, а останнє під впливом науково-технічної революції і класової боротьби на міжнародній арені суціль переїняте нуртуючими питаннями: що буде з людиною і миром на землі? Коли правда перекоже кривду? Де виток віри у високі ідеали і де причини духовної порожнечі? Поруч із цими всезагальними проблемами, у порушенні яких виявлено філософію літератури, виникали і виникають питання та висловлюються оцінки, пов'язані з сучасним і майбутнім станом художньої творчості, її особливим таємничим інструментарієм, із її частознебагненими складниками і примхли-

особливо у сфері прекрасного. Найпоширеніша тут форма есеїстська. Грунтується вона на свавільному принципі: «Мені так здається». Він легко штовхає до естетичних пророцтв. І тоді відомий письменник проголошує: наступає диктат єдності поняття з художнім образом, а чисто «малююча» література втрачає і втрапить своє значення. Популярний критик поспішає піддати анафемі все те, що не схоже на «міфологічний» роман, бо за ним, як йому здається, майбутнє всієї літератури...

Химерність і безплідність таких гадань показана в книзі Ю. Кузьменка «Советская литература вчера, сегодня, завтра» (1981 р.). Єдино науковими методами прогнозування серйозний дослідник вважає метод історичний, коли вчорашній розглядає певні тенденції розвитку літератури протягом довгого часу і на цій підставі робить передбачення, а також соціологічний аналіз, котрий виходить із формули: «якщо...— то...» Вона означає: якщо в суспільстві стануться такі-то зміни, то література зрештою відреагує на них таким-то чином. (Ю. Кузьменко. Советская литература вчера, сегодня, завтра, М., «Советский писатель», 1981, стор. 412). І це стосується передусім до відображення

ISSN 0131-2561

31-а
82

Фащенко В. В. Характери і ситуації : [теорет. питання літературознавства] / В. В. Фащенко // Рад. літературознавство. – 1977. – № 9. – С. 5–18. Шифр: 31-а/136

Фащенко В. В. На лезі конфлікту /
В. В. Фащенко // Дніпро. – 1990. –
№ 4. – С. 133-138.

Шифр: 31-а/84

ЛІТЕРАТУРА І ЖИТТЯ

Дискусійний клуб

«КОНФЛІКТ У ЖИТТІ —
КОНФЛІКТ У ЛІТЕРАТУРІ»

Василь ФАЩЕНКО

НА ЛЕЗІ КОНФЛІКТУ

Давно запала в душу одна думка з книги «Начало всіх начал» М. Слущкіса: «З необпаленої глини і простий горщик розвалився... Лише висока напруга конфлікту виплавлює цінні духовні якості». Так, без жару мудрого і мужнього серця наші писання схожі на нетривкі горшки банальних ідей і моральних приписів, вихоплених із психологічних диктатур часу.

Чи багато митців, досягаючи реальні неканонізовані суперечності, повстали проти цих диктатур? Огляньмося: їх меншість. Але то — справжні борці і страдники. І жертви всевладних монополістів на істину.

Знаючи про сумні наслідки культивських «накреслень» (на жаль, і досі відаємо не все), ми тільки тепер починаємо розбиратися в їх причинах, у складних суперечностях 20—30 років, пов'язаних із незрілою свідомістю молодого робітничого класу, з відступом Сталіна від ленінської концепції соціалізму. І поки ми це робимо, прокурори з Чувашії не поспішають реабілітувати людину, переслідувану за читання «Котлована» А. Платонова (факти наведено в пошті журналу «Знання» за 1988 рік, № 6), працівник правоохоронних органів І. Шеховцов прагне притягти до судової відповідальності письменника А. Адамовича за образу «честі й гідності» Сталіна («Советская культура», 1988, 1 жовтня), а теоретики літератури в дусі старих уявлень просторікують про те, що соціалістичний реалізм «культивує не трагічний, а героїчний тип конфлікту».

В. В. Фащенко

ПРО ДІАЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Є дві основні історії літератур: переважно описова, наприклад, М. Грушевського чи С. Єфремова, і переважно концептуальна, до якої відносимо працю Д. Чижевського чи багатотомники Інституту літератури ім. Т. Шевченка. Перша прагне повноти фактів у просторі і часі. Друга — у часі й просторі відбирає факти (і часто зумисне) заради певної ідеї або цю ідею (що, безперечно, ближче до істини) вилушує із мережки послідовних фактів. Прагнучи об'єктивності, обидві — і в цьому парадокс — якоюсь мірою грішать проти правди. Перша — менше, якщо прагне зусібіч оглянути художні явища. Друга — більше, особливо тоді, коли ігнорує невідповідні обраній ідеї літературні феномени, полишаючи поза увагою їхні «розмови» між собою, у яких тільки й можна вловити момент істини.

Проблеми сучасного літературо- знавства

Випуск 3

Фащенко В. В. Про діалогічне
дослідження літератури /
В. В. Фащенко // Проблеми
сучас. літературознавства. —
1999. — Вип. 3. — С. 18–23.
Шифр: 21-а/945

Василь Фащенко

БАГАТСТВО СПРАВЖНЄ І ІЛЮЗОРНЕ

Нотатки про сучасні жанрово-стильові форми в прозі

Мудримі словами Івана Франка про невичерпність мистецтва почнемо розмову: «Життя коротке, та безмежна штука і незглибиме творче ремесло»...

Художнє пізнання, як і наукове, зазнає постійних змін. Але ж хіба художні відкриття Л. Толстого заперечили Шекспіра? Хіба сучасний «химерний» роман «вілмінить» колись епопею «Тихий Дон» М. Шоло-

я, бо вони — необхідні моменти таємниці — людини. В цій праці що свого часу звернув увагу

РАДЯНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

В НОМЕРІ

Рішення XXVI з'їзду КПРС —
у житті

Лекція «История»

Досвід народної публіцистики

Сучасні жанрово-стильові форми
в прозі

Історична й історико-революційна
проза сьогодні

Нотатки про сучасну поезію

1981

31-a
136

2300

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова
Філологічний факультет

РОДИ І ЖАНРИ ЛІТЕРАТУРИ

Збірник наукових праць
за матеріалами міжвузівської конференції
присвяченої пам'яті професора
Г. А. В'язовського

Одеса — 1997

Фащенко В. В. Діалогічне
буття жанрів /
В. В. Фащенко // Роди і
жанри літератури : зб. наук.
пр. за матеріалами міжвуз.
конф., присвяч. пам'яті
проф. Г. А. В'язовського. —
Одеса, 1997. — С. 3–6.
Шифр: 43/2300

І. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЖАНРОЛОГІЇ

Василь ФАЩЕНКО (Одеса)

ДІАЛОГІЧНЕ БУТТЯ ЖАНРІВ

Із найдавніших часів і донині митці осягають світ людини за законами міри, що дається талантом і обраним жанром. Жанр як спосіб вдихнення в те, що криється за оболонкою видимого. В одних випадках сектори бачення вузьчі, в інших — ширші. І переваг стосовно мудрості у них немає. Лірична медитація Ліни Костенко «Атомний Вій опустив бетонні повіки» і документально-репортажна повість «Чорнобиль» Ю. Шербака є однаково необхідні у пізнанні пророкованої однієї із найжахливіших екологічних катастроф.

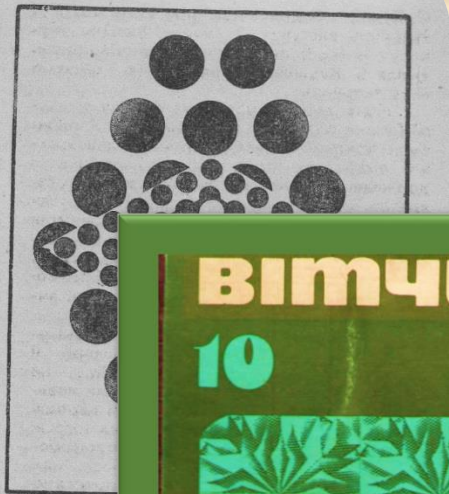
Способи осягнення істини різні. Протягом віків вони виробилися у своєрідні форми, на які кожна доба й творча індивідуальність накладають свої барви й лінії. Ці усталені форми видозмінюються і вступають у суперечки з іншими і самими собою, що можна продемонструвати порівнянням романів різних епох чи таких поем, як «Мазепа» Байрона, «Полтава» Пушкіна, «Мазепа» В. Сосюра

Фащенко В. В. Багатство справжнє і ілюзорне : нотатки про
сучасні жанрово-стильові форми в прозі / В. В. Фащенко // Рад.
літературознавство. — 1981. — № 5. — С. 30–37. Шифр: 31-a/136

ВАСИЛЬ ФАЩЕНКО

ГЕРОІКА ПОДВИГУ

Сучасний український військовий роман

ВІСНИК

10

1984

Фащенко В. В. Героїка
подвигу / В. В. Фащенко
// Рік'83 : літ.-критич.
огляд. — Київ : Дніпро,
1984. — С. 31–43. Шифр:
31-а/82

фронтовиків
у яких згу
ного й вид
будуть ро
війну в ХХІ
дожня свід
основі літ
не лише
(іноді кра
людей, про
шилося ж
тература сп
психологіч
мас сучасн
не зникне
черпає він
головніше),
неперебутні
почуттів дл
тових роду
Адже й
родними по
в книжках т

Фащенко В. В. Служение
людям или самоистязание
избранных душ? : человек
искусства в соврем. укр. прозе
/ В. В. Фащенко ; пер. с укр.
З. Финицкой // Дружба
народов. — 1986. — № 11. — С.
242–250. Шифр: 31/848

Василь Фащенко

Служение людям или самоистязание избранных душ?

ЧЕЛОВЕК ИСКУССТВА
В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ
ПРОЗЕ

С середины 70-х годов количест
изведений о художниках и ученых
государственной советской литера
метно увеличилось. Ю. Суровцев у
этом факте примечательную черт
менности: «С точки зрения «челов
ния» речь идет о людях, концентри
выражающих в своей психической
зации творческое в личности
щающих в себе сложную диалекти
рических обстоятельств и характе
собного к новаторству, к поискам
к творчеству».

Тремя годами позже, размышля
манах «Хамелеоны цвета» И. А.
«Тогда, в дождь» А. Беляуска
доброты» Р. Кашаускаса и «Чай в
ра» А. Ядинявичюса, литовский
А. Бучис выразил несколько ину
зрения: сама по себе разработа
тики, связанной с творческой инт
цией, не может вызвать каких-ли
жений... И все же ограниченност
ных горизонтов личности, избра
центральную роль в произведении
ет чувство неудовлетворенности...

11'86 Дружба
народов
ежемесячный
литературно-
художественный
и общественно-
политический
журнал
орган
Союза
писателей
СССР

31
848

В. В. ФАЩЕНКО

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ТРАДИЦІЇ У ДОВЖЕНКА

У ван Франко твердив: «Poëta semper tiro». Так, письменник завжди учень: його вчить життя, а також — попередники й сучасники. Вчителями, в яких митець, однак, наслідує не готову форму, а загальні принципи відтворення життя, виробляючи на цій основі свої власні принципи і створюючи форму, що найповніше відображає зміст, стають люди, близькі йому по духу, по стилі, по естетичним смакам.

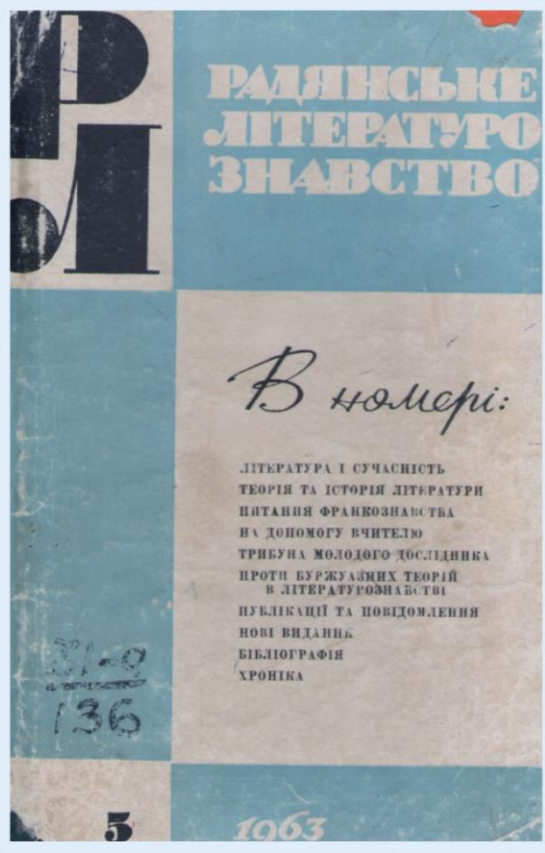
Саме в такому аспекті слід розглядати питання у формуванні й зростанні українського раціоналізму Олександра Довженка.

Шевченко для кінодраматурга — «великий пророк, батько його поезії, його добрий геній, до чого, хто любить свою Батьківщину»¹. Є у цього Довженківського — «добрий геній» народу, а слова має узагальнююче, глибоко гуманістичне значення.

«З Шевченком, — писав Ю. Барабаш у статті «Прості творчість Довженка», — Довженка ріднить спільність джерел, громадянський пафос, поглиблений інтерес до життя, героїзму українського народу у боротьбі з гнівом і ненавистю до ворогів, а звідси — і цілий ряд зв'язаних особливостей»².

Особливості творчості Довженка, його місце в українській літературі й кіно — це питання, яке вимагає глибокого аналізу. У статті «Шевченко і Довженко» автор розглядає ці питання з точки зору естетичних і етичних принципів творчості Довженка, його місце в українській літературі й кіно.

Фащенко В. В.
Шевченківські традиції
у Довженка /
В. В. Фащенко // Рад.
літературознавство. —
1963. — № 5. — С. 48–54.
Шифр: 31-а/136

До 70-річчя
з дня народження О. П. ДОВЖЕНКА

Василь ФАЩЕНКО

ЛАБОРАТОРІЯ

Як прозаїк Довженко належить до реалістично-романтичної течії. В його новелах і кіноповістях відлунує поезія «Слова о полку Ігоревім», «Тараса Бульби» і «Гайдамаків». Його проза і фільми в унісон переграють з творами Ю. Яновського і О. Гончара, В. Вишньовського і О. Фадєєва; Довженко, як і вони, брав найбільші події і найгероїчніші характери, з найвищою полнотою охоплював їх єдиним поглядом у суперечностях, драматичних зіткненнях і пафосі радісного творення добра, розкривав красу буття у невичайних метафорах і гіперболах, через умовне, символічне, через патетику відкривав істину, найглибшу правду про людину.

Глибоке бачення, відчуття краси і вічності народного життя, триумф усього, що народжується і живе для щастя людства, — це наскрізний мотив, який проходить через усі твори Довженка. Наша і зарубіжна критика вважає, що саме цей мотив є унікальним, а силою і художньою діалектикою розвитку його протягом усієї творчості Довженка не має собі рівних.

С цей мотив і в його новелах, давно відомих («Мати», «На колючому дроті») і недавно видрукуваних: «Перемога», «Воля до життя», «Сон», «Слава», «Бронза», «Хата», «Гризана», «Капітан Ус», «Сігаль» та ін. Написані

НОВЕЛІСТА

застарілих холодних і гордих неуків і їх нещадних заступників («Сон»). У програмовій новелі, звідки взято цю думку, Довженко постає як поет-мислитель. Немов відкидаючи слово («всі літери і всі їх значення умовні і убогі»), він водночас стверджує його можливість дорівнятися музиці, що здатна передати найсуперечливіші звучання доби. Це новела-роздум, поезія в прозі. І йдеться тут не про чергування ритмічних одиниць, а про самий спосіб охоплення життя: в стрімкому зіставленні, сполученні максимально узагальнених явищ життя, в переривчастій лінії руху від одного образу до іншого, що дає можливість немов єдиним поглядом осягнути якусь частину буття, тисла і водночас виразно відтворити характерне і необхідне.

Фащенко В. В.
Лабораторія новеліста: до
70-річчя з дня народження
О. П. Довженка / В. В.
Фащенко // Прапор. —
1964. — № 9. — С. 82–88.
Шифр: 31-а/144

Фащенко В. В. За майстерність поетичного слова / В. В. Фащенко // Літ. Одеса : альманах. – Одеса, 1955. – Вип. 12. – С. 95–96. – Рец. на кн.: Трусов Ю. Родной берег / Ю. Трусов. Одесса : Обл. изд-во, 1954. 64 с.

ЗА МАЙСТЕРНІСТЬ ПОЕТИЧНОГО СЛОВА

В збірці Ю. Трусова «Родной берег»*) охоплені життя і праця наших славних робітників і колгоспників, оспівана героїчна боротьба радянських моряків, незламна дружба народів, показані незабутні дні революції 1905 р., оборона і визволення Одеси від німецько-фашистських загарбників, сказано про любов, мрії і щастя простих радянських людей.

Не всі вірші нової збірки Ю. Трусова однакової художньої вартості. Кращим серед них за концентрацією думки й почуття, за простотою і яскравістю поетичного висловлення є поезія «Если ты любишь».

Если ты любишь Отчизну и солнце —
мирные зори
на небе нашем, —
значит, и ты мой
родное краснотонцев
верным другом,
другом отважным.
Значит, и ты,
рожденные бурею,
бьешь за счастье народа боретесь.

Понял я ее,
что сквозь столетья
к нам пришла
испытанной,
сердечной.
Дружбы этой —
нет верней на свете,
и зовут ее в народе
вечной.

Глибиною типізації, стислості вислову, гнучкості мови виділяються також вірші, присвячені Полю Робсону («Песня»), Олександру Пушкіну («Ты был в бою»), лірична мініатюра «Тропинка» та інші. Всі вони — безперечне свідчення зростаючого поетичного уміння Ю. Трусова.

На жаль, значна частина віршів збірки написана на недостатньому поетичному рівні. Поет в значній мірі повторив помилки своєї попередньої збірки («На вахте», 1948).

Основним і характерним недоліком для багатьох віршів поета є недостатня концентрація думки й почуття. Це головне і вирішальне замінюється описовістю, ілюстративністю, що свідчить про недостатнє художнє проникнення в життя, малу змістовність і емоційність слова. Звідси — бідність узагальнень, невиразність мови і художніх засобів, наявність штампів, повторень. Усе це разом узятє створює атмосферу холодної при читанні ряду віршів, у яких декларативно проголошуються правильні, але давно вже висловлені багатьма поетами думки.

В збірці Ю. Трусова «Родной берег»*) охоплені життя і праця наших славних робітників і колгоспників, оспівана героїчна боротьба радянських моряків, незламна дружба народів, показані незабутні дні революції 1905 р., оборона і визволення Одеси від німецько-фашистських загарбників, сказано про любов, мрії і щастя простих радянських людей.

Не всі вірші нової збірки Ю. Трусова однакової художньої вартості. Кращим серед них за концентрацією думки й почуття, за простотою і яскравістю поетичного висловлення є поезія «Если ты любишь».

Понял я ее,
что сквозь столетья
к нам пришла
испытанной,
сердечной.
Дружбы этой —
нет верней на свете,
и зовут ее в народе
вечной.

Глибиною типізації, стислості вислову, гнучкості мови виділяються також вірші, присвячені Полю Робсону («Песня»), Олександру Пушкіну («Ты был в бою»), лірична мініатюра «Тропинка» та інші. Всі вони — безперечне свідчення зростаючого поетичного уміння Ю. Трусова.

На жаль, значна частина віршів збірки написана на недостатньому поетичному рівні. Поет в значній мірі повторив помилки своєї попередньої збірки («На вахте», 1948).

Основним і характерним недоліком для багатьох віршів поета є недостатня концентрація думки й почуття. Це головне і вирішальне замінюється описовістю, ілюстративністю, що свідчить про недостатнє художнє проникнення в життя, малу змістовність і емоційність слова. Звідси — бідність узагальнень, невиразність мови і художніх засобів, наявність штампів, повторень. Усе це разом узятє створює атмосферу холодної при читанні ряду віршів, у яких декларативно проголошуються правильні, але давно вже висловлені багатьма поетами думки.

Критика

РАДЯНСЬКИЙ ХАРАКТЕР У ТВОРАХ ОДЕСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

За підрахунками етнографів, на планеті існує 1500 націй, народностей і племен. Із них 130 — в Радянському Союзі. На території Радянської України — 100. Вірцем для всіх, прообразом життя націй і народностей на початках дружби і братерства, соціалістичного інтернаціоналізму є диво XX віку — СРСР. «Шлях, пройдений Радянським Союзом за 60 років», — говорив Генеральний секретар ЦК КПРС тов. Ю. В. Андропов, — «Шістдесят років СРСР», — повіді «Шістдесят років СРСР», — це ціла епоха. Історія, мабуть, від знає такого стрімкого рівнем і роз- стану відсталості, бідувань і впли- руху до могутності сучасної і рідної держави з найвищим рівнем культури і постійно зростаючим добробутом народу».

В інтернаціоналізації життя, по- Леніну, висока роль належить лі- тературі. Вона — голос народу і його зброя у перетворенні дійс- ності на краще. Сучасна радян- ська культура, в тому числі й літе- ратура, є синтезом соціалістично- го змісту, різноманітної національ- ної форми та інтернаціоналістсько- го духу.

Це тільки вулгаризаторам зда- валось та речинкам антикомунізму хочеться, щоб була вона безнаціо- нальна або однонаціональна. Ні, насправді ж досвід 65 років ра- дянської літератури показує, що кожна із братніх літератур — особ- лива й водночас усі вони єдині в утвердженні пафосу соціалістич- ного буття.

Національний Тичина збагатив усіх «чуттям єдиної родини». Це можна й слід сказати як про Шо-

Фащенко В. В. Радянський характер у творах одеських письменників / В. В. Фащенко // Горизонт. – Одеса : Маяк, 1983. – С. 132–137.

Фащенко В. В. Шевченко і сучасність / В. В. Фащенко // Горизонт. – Одеса : Маяк, 1989. – С. 3–9. Шифр: 30-а18983

Дослідження. Публікації

Василь ФАЩЕНКО

ШЕВЧЕНКО І СУЧАСНІСТЬ

Як геніальна людина Шевченко належить не тільки своїй добі. Він — наш сучасник. І буде жити в будучині наших нащадків.

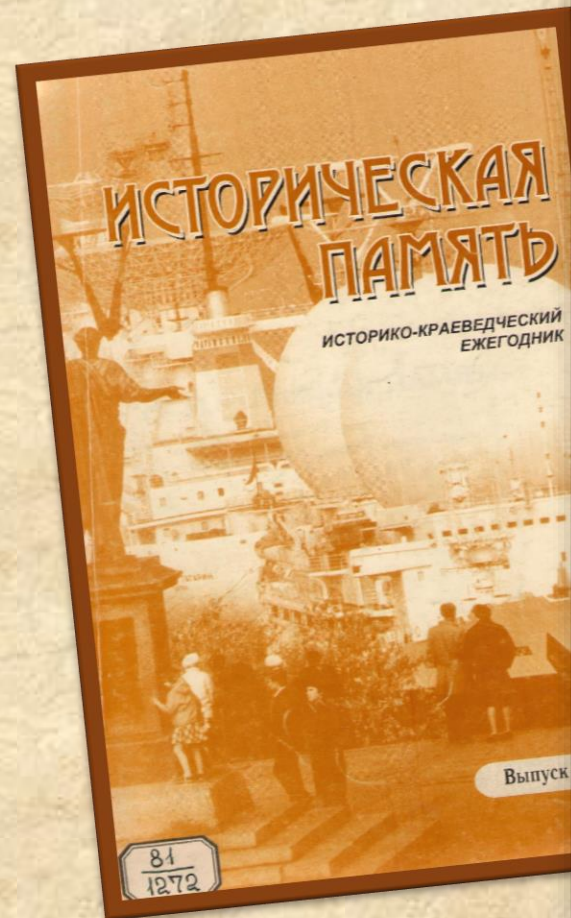
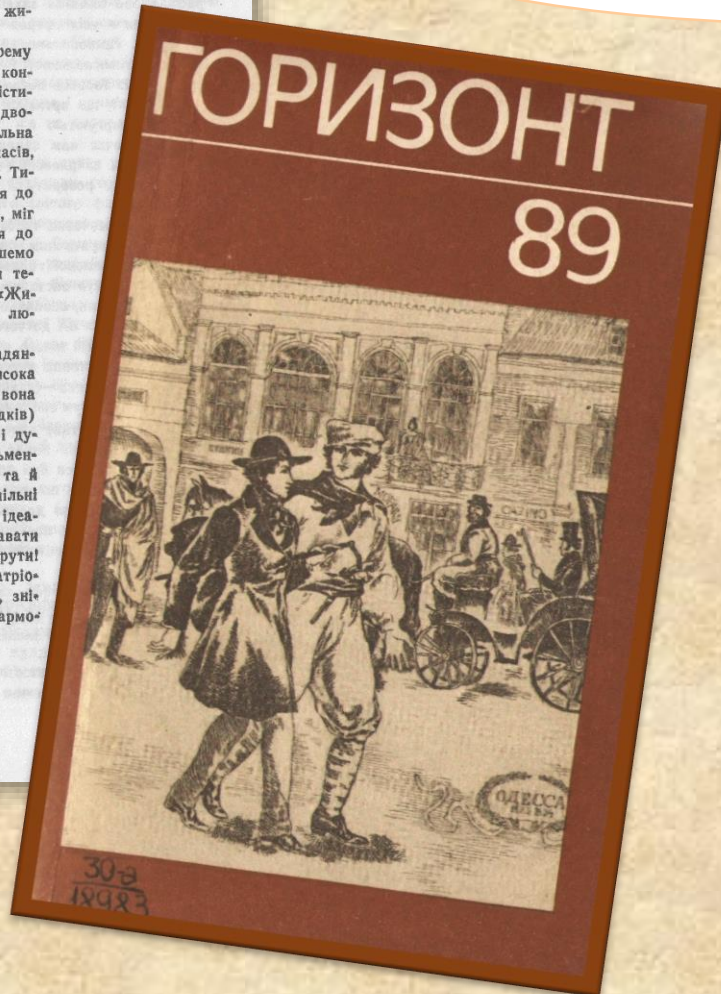
Вчитаймося ще раз у геніальну поему «І мертвим, і живим, і ненародженим...» За конкретною в часи Шевченка потребою — усовітільно-викривавчою критикою ліберального дворянства — постає заповідана поетом національна й загальнолюдська етика, обернена до всіх часів, а особливо — зламних. Це гостро відчував П. Тичина, коли у 1921 році про звертання Кобзаря до земляків писав: «А хто б так, крім Шевченка, міг сказати? Хто має таку силу, щоб звернутися до мертвих, живих і ненароджених? А ми пишемо «тінь там тоне» та сваримося з незгодними теціями. Учора в мене попрохали на провінцію «Живем комуною». І цим мізерієм зачитуються люди? Що ж ми даємо, ми, «нові», «найновіші»?

Хай і не зовсім справедливо сказано радянським митцем про власний твір, але яка висока й нещадна міра зробленого! Чи у всіх нас вона є? Скільки ми (у тому числі й автор цих рядків) залишили у спадок нащадкам глибоких дум і думок? І чи довго ще будемо носити на письменницькі трибуни «великих слов велику силу, та й більш нічого»? І доки будемо складні суспільні події чи суперечливі історичні постаті (їх ідеалізація почалася в часи культу особи) видавати за «поєми вольного народа» («У нас Брути! І Коклекси!») і кидати звинувачення в непатріотизмі тим, хто досягає реальні суперечності, знімає стереотипні уявлення, руйнує канони «гармонійної» іконописності?

Нам заповідано:

...Та читайте
Од слова до слова,

Шевченкознавство

Из исторического прошлого. Наш календарь

Газета "Красная звезда" тогда напечатала слова из песни А. Кобылянского "Освободителям Одессы":

"По радио мчатся победные весты,
Волнуется радостно кровь.
Одесса, Одесса — наш город чудесный,
Тебя мы приветствуем вновь".

В. В. ФАЩЕНКО

Лауреат Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка, професор

ШЕВЧЕНКО І СУЧАСНИЙ СВІТ*

Як геніальна людина Шевченко належить не тільки своїй добі. Він — наш сучасник. І буде жити в будучині наших нащадків.

Вчитаймося ще раз у геніальну поему "І мертвим, і живим, і ненародженим." За конкретною в часи Шевченка потребою — усовітільно-викривавчою критикою — постає заповідана поетом національна й загальнолюдська етика, обернена до всіх часів, а особливо — зламних.

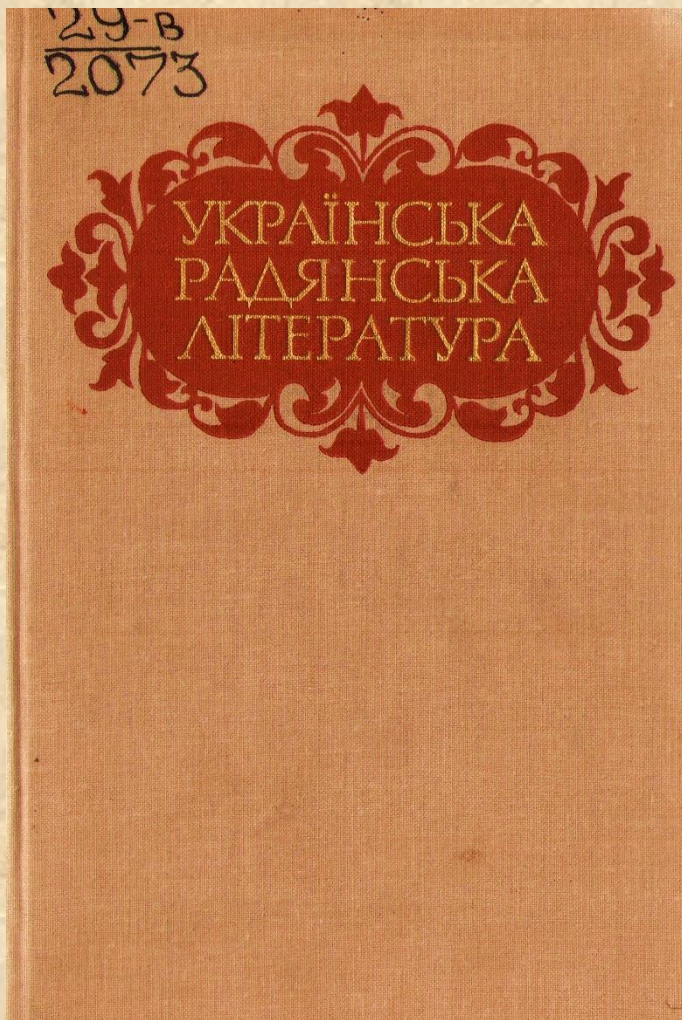
Нам заповідано навчатися чужому і не цуратися свого. А в нас частина українців зреклася рідної мови. Не тішмо себе ілюзією, що це поодинокі обивателі. Думаймо про те, як добра воля у виборі мови навчання через кволе виховання національної гідності перетворилася на свою протилежність. І тепер від того, хто не "німий раб", слово вимагає захисту. Не дбати на Україні про буття української мови в усіх сферах — означає відступати від заповітів Шевченка. Національне виродження як масове явище може привести людей до знеособленості і казарменого примітиву, до озлобленості й дегуманізації. Творець послання "І мертвим, і живим, і ненародженим..." бачив, як ті, що зріклися матері, оберталися на духовних калік, які "правдою торгують".

І водночас нам заповідано стерегтися національної обмеженості, національної зверхності ("Не чваньтесь..."). Це лихе почуття завжди приводить до розбрату й ворожнечі, воно чуже дружній родині народів.

Він підніс українське слово до світової величчя і турбувався його майбутнім: "щоб наша правда не пропала, щоб наше слово не вмирало". І водночас не тільки поважав мову Пушкіна і Лермонтова — він творив нею поеми, повісті. Найінтимніший свій твір "Журнал" писав російською мовою.

Шевченко рідний усім народам — від Англії до Японії, від Швеції до Індії. Звернемо увагу на промовисту деталь. У першій поезії про українського письменника, яка належить перу О. Некрасова, сказано: "Русской земли человек замечательный". А Р. Кент, американський художник, познайомившись із малярською і поетичною спадщиною Кобзаря, заявив: "Я горджуся цими творами, немов я сам українець". Між фразами обох митців пролягло століття, а об'єднує їх спільна думка про інтернаціональний феномен національного творця, завдяки якому і

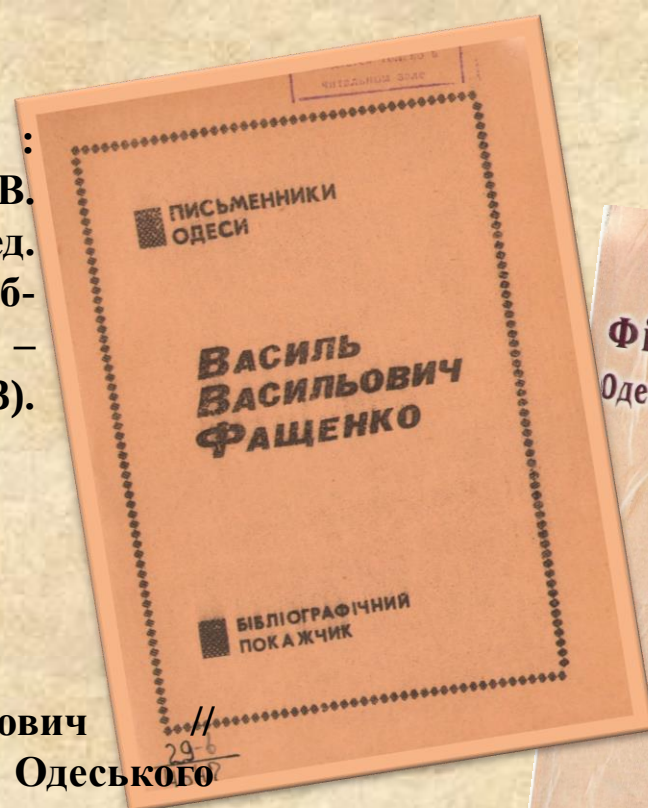
* 185-річчя від дня народження — скорочений варіант статті, надрукованої в свій час в газеті "Літературна Україна".

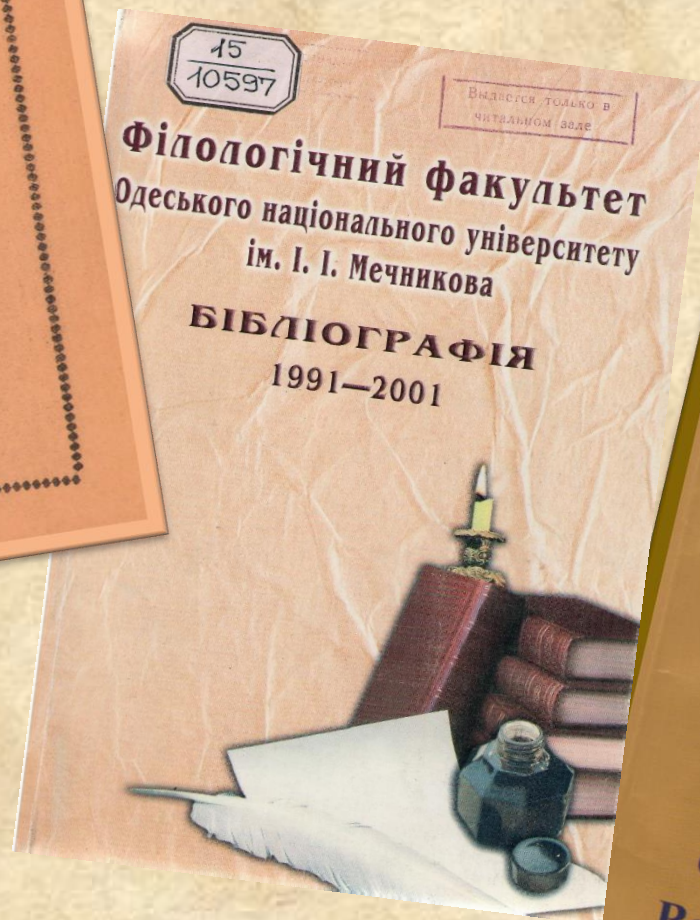
**Українська радянська література : підруч. для студентів
філол. ф-тів ун-тів і пед. ін-тів / за ред.: В. В. Фащенко,
П. П. Кононенко. – Київ : Вища шк., 1979. – С. 455–469.
Шифр: 29-в/2073**

У вузівському підручнику простежується шлях розвитку української радянської літератури, новаторський характер її пошуків та досягнень, збагачення у процесі взаємодії з іншими літературами народів СРСР.

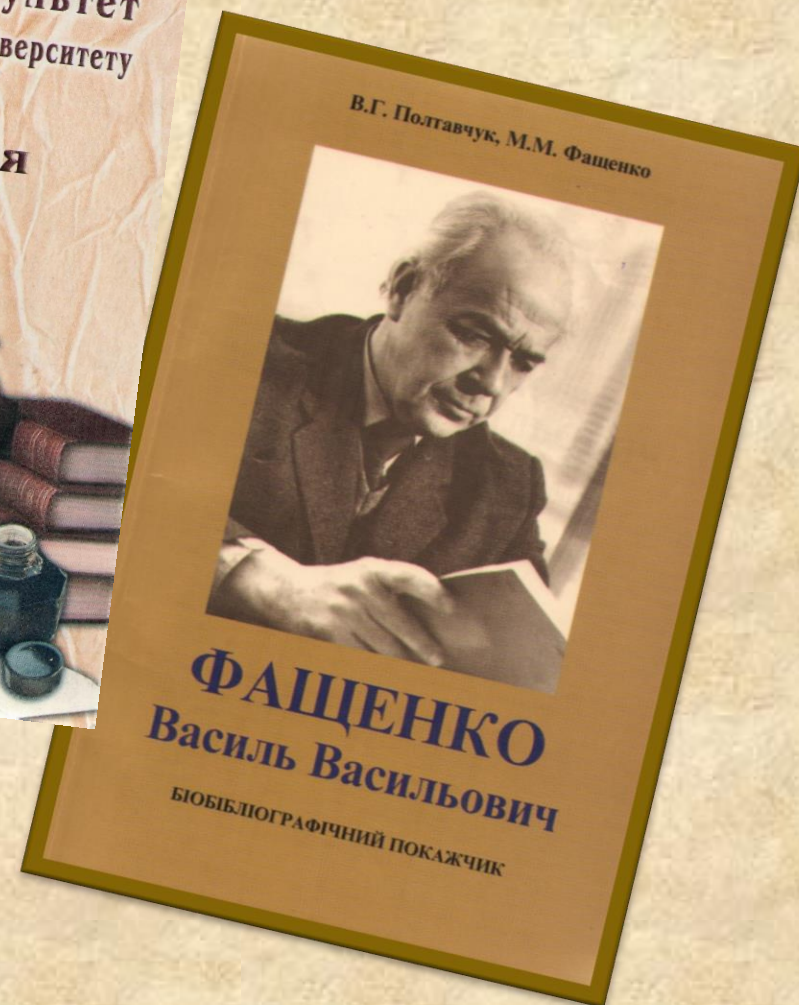
Фащенко Василь Васильович :
бібліогр. покажч. / склала Л. В.
Арюпіна ; відп. ред. Г. Д. Зленко ; ред.
І. С. Шелестович ; Одес. держ. наук. б-
ка ім. О. М. Горького. – Одеса, 1985. –
52 с. – (Письменники Одеси ; вип. 3).
Шифр: 29-в/4647

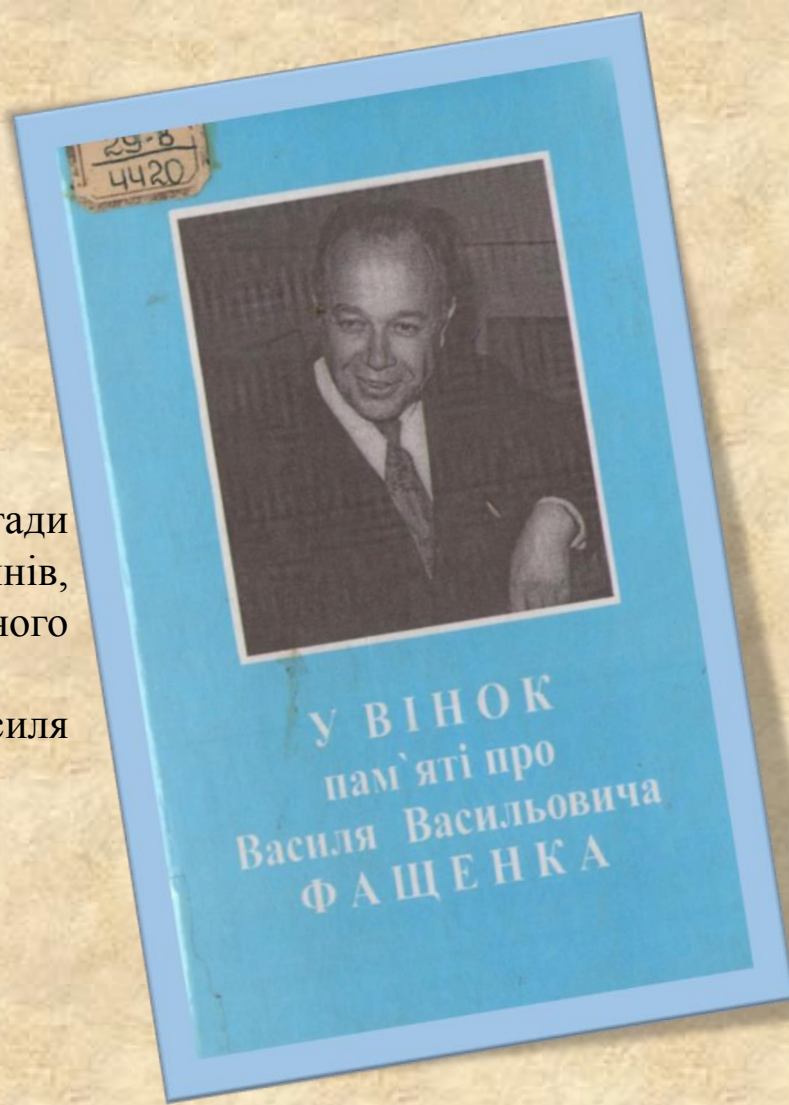
Фащенко Василь Васильович
Філологічний факультет Одеського
національного університету ім. І. І.
Мечникова : бібліографія, 1991–2001 / відп.
ред. Н. М. Шляхова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І.
Мечникова, Філол. ф-т, Наук. б-ка. – Одеса :
Астропринт, 2003. – С. 202–203. – (Праці
вчених Одеського (Новоросійського)
університету). *Шифр: 15/10597*

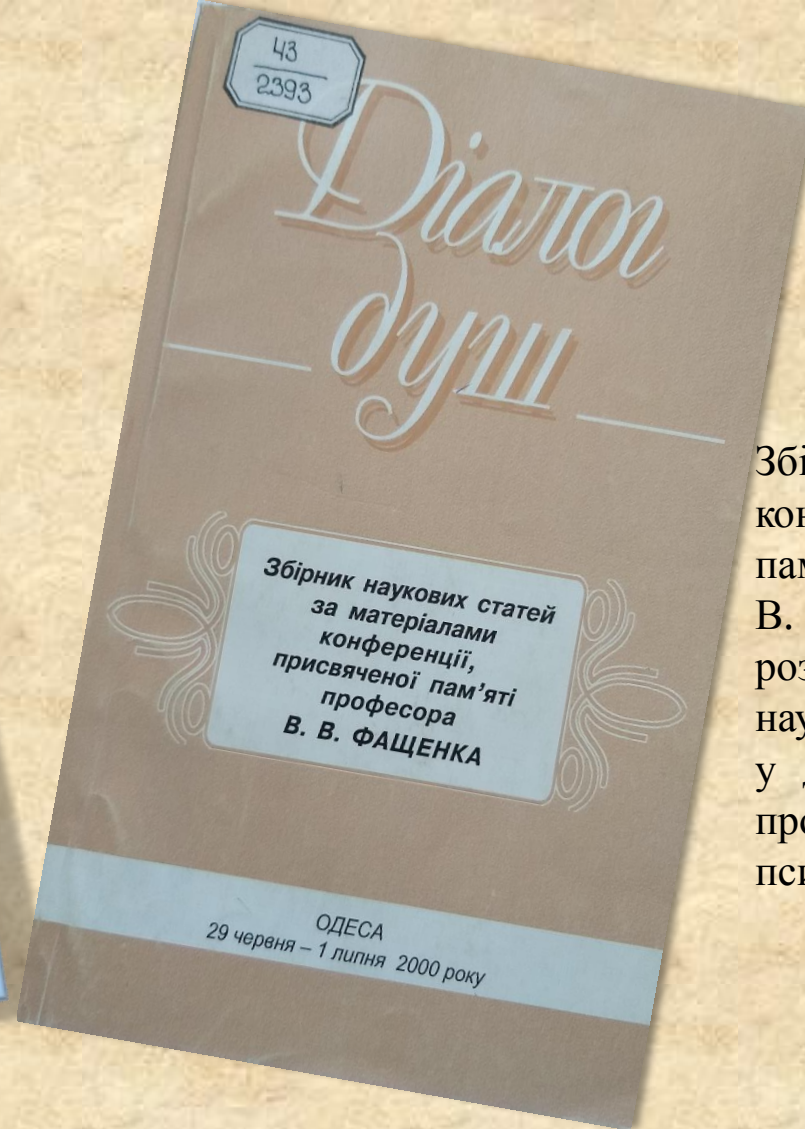
Полтавчук В. Г. Фащенко Василь Васильович
: бібліогр. покажч. / В. Г. Полтавчук, М. М.
Фащенко. – Одеса : Чорномор'я, 2004. – 72 с.
Шифр: 29-в 4675

У книзі подані спогади
колег, друзів, учнів,
доньки про видатного
літературознавця,
Вчителя, педагога Василя
Васильовича Фащенко

**У вінок пам'яті про Василя Васильовича
Фащенко : спогади / упоряд. В. Г. Полтавчук ;
редкол. Д. С. Іщенко [та ін.]. – Одеса : Маяк, 2000.
– 204 с. *Шифр:* 29-в/4420**

**Діалог душ : зб. наук. ст. за матеріалами конф., присвяч.
пам'яті В. В. Фащенко (Одеса, 29 черв. – 1 лип. 2000 р.) /
відп. ред. О. В. Александров ; ОНУ ім. І. І. Мечникова,
Філол. ф-т, Каф. новітньої літ. та журналістики. – Одеса :
Астропринт, 2001. – 175 с. *Шифр:* 43/2393**

Збірник містить матеріали
конференції, присвяченої
пам'яті професора
В. В. Фащенко. У виданні
розглядаються питання
наукової спадщини вченого
у другої половини ХХ ст.,
проблеми жанрології,
психологізму та поетики.

Ісаєнко Л. М. Професор української філології В. В. Фащенко / Л. М. Ісаєнко // Ісаєнко Л. М. Пам'ять і слово : українознавча філол. сторінка Одес. нац. Ун-ту ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 2004. – С. 73–79.

Ісаєнко Л. М. Василь Васильович Фащенко: науковець високого рівня / Л. М. Ісаєнко // Ісаєнко Л. М. Пам'яті світле джерело : [нарис]. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2015. – С. 460–481.

Професор української філології
В. В. Фащенко

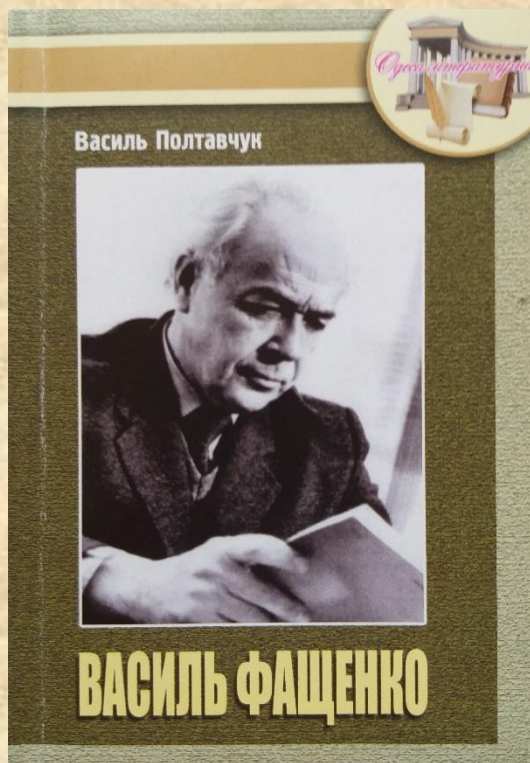

Василь Васильович Фащенко:
науковець високого рівня

Ну де б, скажіть, в якому вузі
Я міг пізнати наяву
Жагу Недзвідського і Дузя,
І пристрасть Фащенка живу?!

Микола Братан

З ім'ям цього видатного вченого-літературознавця, доктора філологічних наук, професора, лауреата найпрестижнішої в Україні премії в галузі літературно-художньої критики імені Олександра Білецького, лауреата Державної (сьогодні Національної) премії імені Т.Г. Шевченка пов'язані спогади передусім як про людину, осяяну талантом, сердечну й добру. Але насамперед – він інтелігент і науковець високого рівня. Він – літературознавець, критик, педагог. «Три творчих іпостасі за покликанням, і в кожній – праця до самозабуття», – так точно сказав Михайло Стрельбицький у статті «Його легке дихання не повинно розвіятись» до 75-річчя Вчителя. І дійсно, якщо над усім

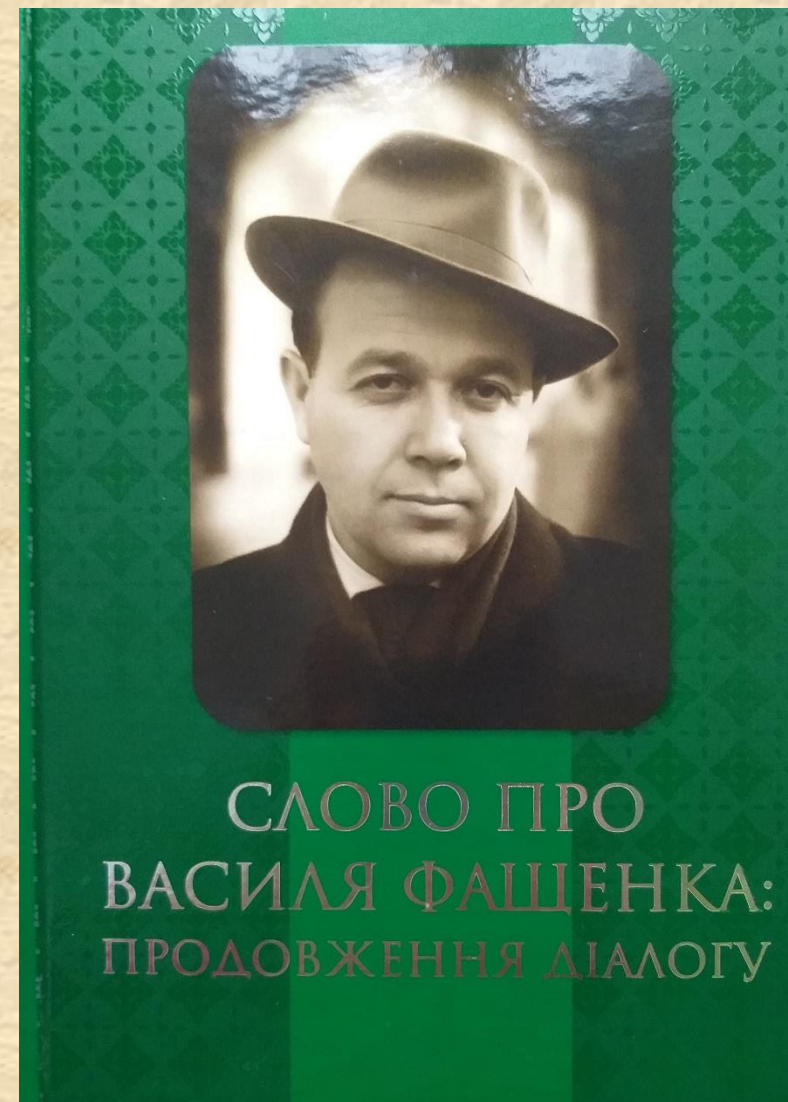

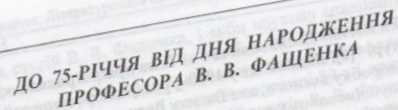
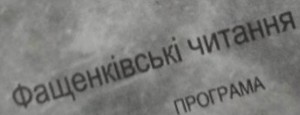
Полтавчук В. Г. Василь Фащенко : літ.-крит. нарис / В. Г. Полтавчук. – Одеса : Астропринт, 2012. – 58 с. – (Одеса літературна).

У літературно-критичному нарисі розповідається про Василя Васильовича Фащенко, розкриваються таємниці художнього слова, представлений аналіз новелістичних студій, півстолітня життєдіяльність якого була пов'язана з Одесою.

Слово про Василя Фащенко: продовження діалогу / упоряд.: М. Фащенко, Я. Машарова. – Одеса : Чорномор'я, 2018. – 600 с.

У дев'яти розділах цієї книги представлені різні статті, есеї, спогади про В. Фащенко учнів, друзів, колег, а також інтерв'ю, не опубліковані роботи вченого та епістолярна спадщина. Упорядниками цього видання є дружина та донька, які зазначають, що «ця книга є у певному сенсі другою частиною спогадів «У вінок пам'яті про Василя Васильовича Фащенко» (2000 р.)»

Василь Полтавчук

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ НЕБОВІД
ПРОФЕСОРА В. В. ФАЩЕНКА

Доповідь, виступлена 14 січня 2004 року на засіданні Вченої ради філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

... Уже вп'яте за останні сімдесят п'ять років п'яте січня настало в філологічного факультету Одеського націо-

... Уже вп'яте за останні сімдесят років. Пріко усе
Україні без Василя Васильовича Фашенка. Також без нього...
і всі наступні п'ятисічнівські дні минатимуть також самими собою. Чини-
ти тихим словом поминаючи професора Фашенку. Чини-
ти про нього, ні перед самими собою. Чини-
ти спадщина вченого у своїй новому столі

Незлим тихим словом поміняв і всі наступні її аспекти. Не лукавити ні перед пам'яттю про нього, ні перед спадщиною вченого, і так мусимо передовсім тому, що наукова спадщина вченого столітніх виявах залишається самодостатньою і в новому столітті. Щодо останніх обставин, то це не потребує ні співчуття, ні жалю. Щодо останніх обставин, то це не потребує ні співчуття, ні жалю.

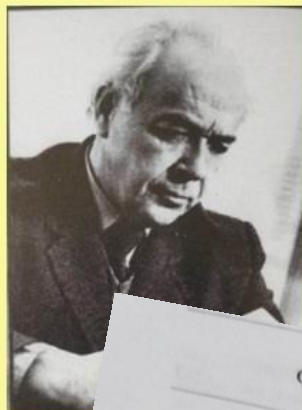
ти так мусимо передати вершинних виявах залишався обставинах і не
їх нових суспільно-політичних обставинах. Щодо остан
ті, у нових суспільно-політичних обставинах, на котурні. Щодо остан
ливої поблажливості, ні вознесення на котурні. Щодо остан
мо на рубежі століть стало своєрідним націона
ство, з кожним новим спогадом все

[illegible]

З висоти перших приступів якого напало Васильович Фашенко, життя і діяльність якого представником трудового народу бачиться не серед героїв, а представником орала, сіяла, збирала, тому, який споконвіку не сама. З цієї ж часи "жінка" Василя

Васильовичі, бачиться несе...
двадцятим, яка споконвіку брала...
їні — тієї України, яка споконвіку брала...
ним розпоряджалася здебільшого не сама. З цієї ж...
...виживу просто бачиться і "формула успіху" Васи...
...помножений на працю. Утомливу, з огляду на...

© Василий

ФАЩЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

Василь Полтавчук

УРОКИ ВАСИЛЯ ФАЩЕНКА

У статті з'ясовуються неперекручені уроки — фахові і моральні
 Фашенка (1929—1999) — видатного українського філолога
 ра філологічних наук, професора, доктора
 Тараса Шевченка.
 Ключові

Ключові слова: літературознавство, уроки.

Key words: literary criticism, lessons.

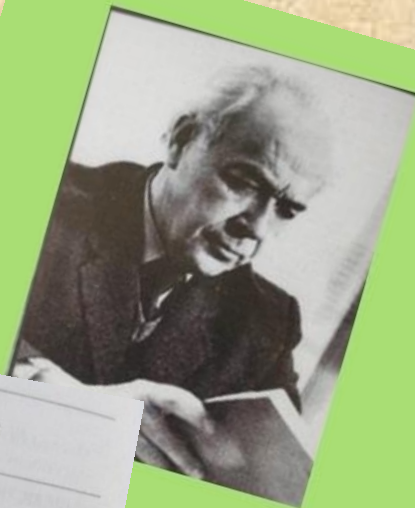
останній шабля Фашенка назавжди прописане у ХХ столітті, історії авторитетного літературознавця. Це — став останнім на жаль, але це майже обов'язково, щоб забути про минуле, а це майже обов'язково, щоб забути про минуле, а це майже обов'язково, щоб забути про минуле.

...призабути вічного, так і для того, щоб, кажучи словами
Довженка, "чисте золото правди" [3, с. 209], про нього проступило
якби мідиць правд" [3, с. 209], явивши і висловлюючи
є у його науковій спадщині.

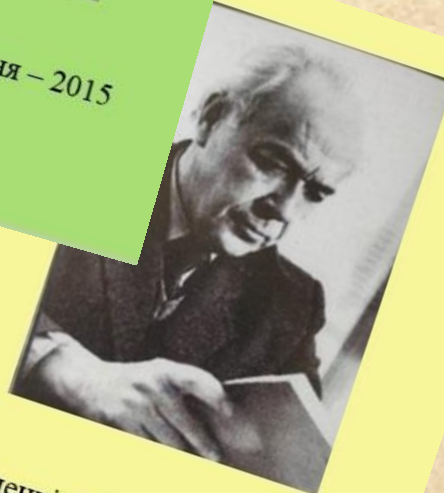
...ного проступило
...209], явивши і вияскавивши не-
...для Василя Фашенка час працював на нього. Уже
...лісія події, яка осиротила родину і осмутила колеґ, багати-
...рів, численних учнів, було видано книгу споґад, багати-
...про Василя Васильовича Фашенку, в якій
...проведена міжінституційна Фашенка

...Васильовича Фашенка колег, багатьох проведених міжвузівська Фашенка» [10]. Тоді ж такі, у професора Фашенка. Наступного року за матеріалами цієї видруковано збірник наукових статей «Діалог з мислителями» [7]. Наступного року за матеріалами цієї

© Василь Плотвачук, 2009

Читання – 2015
РАМА

Фашенківські читання – 2018
ПРОГРАМА